

คณบดี : ผู้เป็นใหญ่, ผู้นำแห่งคณะ

ตำแหน่ง “คณบดี” คือตำแหน่งที่เป็นหัวเรือใหญ่ในการชี้นำและพัฒนาคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งในอดีตท่านเหล่านี้ได้สละเวลาและทุ่มเททั้งกำลังกายกำลังใจ นำคณาจารย์ทั้งหลายร่วมกันบุกเบิกพัฒนามาจนกระทั่งทุกวันนี้ จึงขอแนะนำในส่วนนี้บันทึกลงเป็นเกียรติประวัติให้แพทย์จุฬาทั้งหลายได้ระลึกถึงพร้อมทั้งแนวคิดหรือ

คำขวัญที่ท่านเหล่านี้ได้เคยให้ไว้ในการสร้างแพทย์จุฬาให้เป็น “แพทย์ที่ดี มีความรู้ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม” ของสังคมไทย

ผู้ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน

คณบดีคนแรก

ศาสตราจารย์พลตรีพระยาดำรงพทยาคุณ (ชื่น พุทธิแพทย์)

คณบดี 4 มิถุนายน 2490 - 5 มกราคม 2493

คำขวัญสำหรับนักศึกษาแพทย์ ให้รู้จักและใช้คำว่า “ขอ” 3 “ขอ” คือ “ขอบคุณ ขอบใจ และขอโทษ”

คณบดีคนที่ 2

ศาสตราจารย์หลวงพรหมทัตตเวที

รักษาการ คณบดี 20 มีนาคม 2493 - 8 เมษายน 2495

คณบดี 9 เมษายน 2495 - 30 เมษายน 2497

คณบดีคนที่ 3

ศาสตราจารย์นายแพทย์เฉลิม พรหมมาส

รักษาการ คณบดี 1 พฤษภาคม 2497 - 28 กุมภาพันธ์ 2500

คณบดีคนที่ 4

ศาสตราจารย์หลวงประทีปเวชศักดิ์

คณบดี 1 เมษายน 2500 - 30 เมษายน 2503

คำขวัญ “เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติ ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตัวอย่างในคลองธรรม มีเมตตากรุณา เคารพเชื่อฟังกันตามลำดับชั้นและอาวุโส เพื่อให้เป็นแพทย์สมบูรณ์ทั้งทางวิชาและจิตใจ”

ปฐมแพทยจุฬา 50 ปีนี้ เป็นบทความที่รวบรวมเรียบเรียงถึงประวัติ เหตุการณ์ ตลอดจนบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิวัฒนาการของโรงเรียนแพทย์แห่งนี้จนเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน บทความอาจไม่ได้บันทึกได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ หรือสมบูรณ์ครบถ้วน การกล่าวอ้างถึงเฉพาะบางบุคคลก็ได้หมายความว่า ท่านผู้มีคุณูปการต่อคณะแพทยศาสตร์อีกหลายท่านจะไม่ได้มีส่วนสำคัญ แต่เป็นการหยิบยกเพียงบางส่วนบางตอน ตามที่ผู้เรียบเรียงจะสนใจหยิบยกขึ้นมา เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวแพทย์จุฬาฯ ได้รำลึกย้อนอดีต ในวาระที่คณะแพทยศาสตร์แห่งนี้ ได้ถือกำเนิดมาจนจะครบ 50 ปี ในปีพุทธศักราช 2540 นี้

คณบดีคนที่ 5

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ม.ล. เกษตร สนิทวงศ์

คณบดี 30 พฤษภาคม 2503 - 4 ธันวาคม 2508

รักษาการ คณบดี 5 ธันวาคม 2508 - 27 กุมภาพันธ์ 2509

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาลย์ โอสถานนท์ รักษาการ 1 กรกฎาคม - 28 ตุลาคม 2508 ระหว่างที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ ม.ล. เกษตร อุปสมบท)

“อาชีพแพทย์ของเรานั้น นับเป็นอาชีพที่ทรงเกียรติ... จะต้องช่วยกันสร้างภาวะอัน
ทรงเกียรติของอาชีพไว้ จะต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับมรรยาทแพทย์ มีใจเมตตา
กรุณา ต่อผู้เจ็บไข้ได้ทุกข์ยากที่บากหน้ามาขอรับความเมตตา จึงจะได้ชื่อว่าเป็น
แพทย์ที่มีเกียรติโดยสมบูรณ์”

คณบดีคนที่ 6

ศาสตราจารย์นายแพทย์ทวี คูมราศวิน

รักษาการ คณบดี 8 ตุลาคม 2506 - 5 กันยายน 2507

คณบดี 29 กุมภาพันธ์ 2509 - 28 กุมภาพันธ์ 2516

“ผู้ที่ทำประโยชน์น คน ประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ส่วนรวม ให้สำเร็จได้โดยความรู้
ความสามารถ และโดยเที่ยงธรรม...

ผู้ที่ไม่มียก ไม่มีเวรแก่ใคร สุจริตทั้งกายวาจาใจ ทำดี ทำชอบ กระทำการด้วยความ
ความระมัดระวัง รอบคอบ โดยมีขนิมมาปฏิบัติ คือ ความพอดี
ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต”

คณบดีคนที่ 7

ศาสตราจารย์นายแพทย์สมัค พุกกะณะเสน

คณบดี 1 มีนาคม 2516 - 28 กุมภาพันธ์ 2520

“นิสิตแพทย์ที่ดีต้องมีความอดทน ขยันขันแข็ง รู้จักวิธีเรียน รู้จักแบ่งเวลา และ
ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องมีความเป็นผู้ใหญ่”

คณบดีคนที่ 8

ศาสตราจารย์นายแพทย์ศรित्र วณิกเกียรติ

คณบดี 1 มีนาคม 2520 - 28 กุมภาพันธ์ 2524

“บัณฑิตแพทย์ที่ดีจะต้องมีความรู้ ความสามารถยอดเยี่ยม มีบุคลิกลักษณะ และ
ทัศนคติที่ดี พร้อมกับเป็นผู้นำความรู้ความสามารถนี้ไปให้บริการอันเป็น
ประโยชน์ต่อสังคมไทยให้มากที่สุด รวมทั้งจะต้องมีวินัย มีความสามัคคี และมี
ความเห็นอกเห็นใจกัน”

คณบดีคนที่ 9

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ยาใจ ณ สงขลา

คณบดี 1 มีนาคม 2524 - 28 กุมภาพันธ์ 2528

“การศึกษาวิชาแพทย์มิใช่เพียงแต่ค้นคว้าหาความรู้ ความชำนาญจากตำรา แต่
เพียงอย่างเดียว การฝึกฝนในภาคปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กันอีกทั้งต้อง
ประกอบด้วยควมมีเมตตา กรุณา มีน้ำใจพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เจ็บ
ป่วยอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ”

2

1

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

ภาพที่ 1 : คณบดีของคณะแพทยศาสตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (เลขที่ภาพระบุลำดับคณบดี)

ฉบับนี้คนที่ 10

ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา

ฉบับนี้ 1 มีนาคม 2528 - 8 มกราคม 2532

“แพทย์ที่ดีต้องมีความรู้ ความสามารถ ความตั้งใจ ความปรารถนา ความรับผิดชอบ ชอบ ความสุขุม ความกล้าตัดสินใจ แพทย์ที่ดีต้องมีความเมตตา กรุณา วิริยะ ฉันทะ อุเบกขา ปัญญา และสติ แพทย์ที่ดีย่อมเกิดปิติขึ้นในจิตใจเป็นผลตอบแทนที่มี คุณค่าสูงสุด”

ฉบับนี้คนที่ 11

รองศาสตราจารย์นายแพทย์บรรเททอง รัชตะปิติ

ฉบับนี้ 9 มกราคม 2532 - 8 มกราคม 2536

“บรรยากาศของสถาบันที่แพทย์จุฬาฯ ทั้งหลายเคยใช้ชีวิตเป็นนิสิตอยู่ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมคงจะเปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควร ในแต่ละช่วงเวลา แต่ข้าพเจ้าแน่ใจว่าสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปคือความสัมพันธ์ของแพทย์จุฬาฯ ทั้งหลายที่มีต่อคณะแพทย์ของเรา”

ฉบับนี้คนที่ 12

ศาสตราจารย์นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์

ฉบับนี้ 9 มกราคม - ปัจจุบัน

“ขอให้ทุกคนระลึกอยู่เสมอว่าทุกคนคือผลผลิตของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นไม่ว่าเราจะคิดอะไร กล่าวอะไร ทำอะไรออกไป ย่อมมีผลกลับมาถึงสถาบันทั้งสิ้น โดยเฉพาะหากสิ่งที่ได้ทำไปนั้นออกนอกกลุ่มนอกทางจากวิถีชีวิตในสังคมไทย ในฐานะผู้รับผิดชอบสถาบันแม่แห่งนี้เพียงระยะเวลาหนึ่งพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันที่ยอมรับทั้งในประเทศและนานาชาติ”

ในขั้นแรกเมื่อเริ่มก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์นั้น พระยาดำรงพทยาคุณ ตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการกองบรรเทาทุกข์และอนามัย ซึ่งถือเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ด้วยนั้น ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งฉบับนี้คนแรกและยังคงสถานภาพผู้อำนวยการโรงพยาบาลอยู่ด้วย ครั้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2492 สภากาชาดมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอายุ 60 ปี พ้นจากการปฏิบัติหน้าที่เพราะเกษียณ ท่านก็ดำรงตำแหน่งเฉพาะฉบับนี้คณะแพทยศาสตร์ แต่เมื่อมีการแต่งตั้งผู้อำนวยการโรงพยาบาลคนใหม่ งานด้านการบริหารระหว่างคณะแพทยศาสตร์กับโรงพยาบาลไม่ราบรื่น ท่านฉบับนี้คนแรกของคณะ

แพทยศาสตร์จึงได้ขอลาออกจากตำแหน่ง

หลังจากนั้นศาสตราจารย์หลวงพรหมทัตตเวที ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นฉบับนี้ คณะแพทยศาสตร์อีกตำแหน่งหนึ่ง ครั้นเมื่อมีเหตุการณ์ทางการเมืองเข้ามาพัวพัน จนท่านฉบับนี้คนที่ 2 ต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งสองตำแหน่งไป หลวงประภิตเวชศักดิ์ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลแทน แต่ตำแหน่งฉบับนี้นั้น ศาสตราจารย์นายแพทย์เฉลิม พรหมมาส ได้รักษาการในตำแหน่งฉบับนี้คนที่ 3 อยู่ถึงเกือบ 3 ปี จึงได้มีการแต่งตั้งหลวงประภิตเวชศักดิ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดำรงตำแหน่งเป็นฉบับนี้คนที่ 4 อีกตำแหน่งหนึ่ง หลัง

จากนั้นตำแหน่งคณบดี คณะแพทยศาสตร์และผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จะเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานทั้ง 2 ส่วน สำหรับวาระการดำรงตำแหน่งนั้นแต่เดิมมิได้มีการกำหนดจนกระทั่งถึงยุคที่ ศาสตราจารย์นายแพทย์สมัค พุกกะณะเสน เป็นคณบดีนั้น มีระเบียบให้ดำรงตำแหน่งคณบดี วาระละ 4 ปี โดยเริ่มต้น 1 มีนาคม และสิ้นสุดในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ เป็นระยะทุก 4 ปี จนถึงสมัยที่ ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา เป็นคณบดีคนที่ 10 นั้น ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส ได้รับการสรรหาให้ขึ้นไปดำรงตำแหน่งอธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเป็นคณบดีอยู่ไม่ครบวาระได้ลาออกในวันที่ 9 มกราคม 2532 วาระการดำรงตำแหน่งคณบดีของคณะแพทยศาสตร์ จึงตั้งต้นนับตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม และครบวาระในวันที่ 8 มกราคม ในทุกระยะ 4 ปี ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์เช่นเดิมคือ คณบดี คณะแพทยศาสตร์ในสมัยนั้นๆ จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลด้วยในสมัยเดียวกัน

ลักษณะที่คณบดี คณะแพทยศาสตร์และผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นบุคคลคนเดียวกันนี้ยังคงพบเฉพาะที่จุฬาเท่านั้น โรงเรียนแพทย์แห่งอื่นๆ

จะไม่เป็นเช่นนี้ ซึ่งนับเป็นข้อดีสำหรับสภาพสถานการณ์ของจุฬา ซึ่งคณะแพทยศาสตร์ อยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนโรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย สังกัดที่แตกต่างกันนี้อาจทำให้การประสานงานร่วมมือระหว่างสถาบันไม่ราบรื่น ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ หากมีผู้บริหารคนละคนกัน เพราะจะเห็นได้ว่าประโยชน์สูงสุดที่ทั้งสองฝ่ายได้รับก็คือ คณะแพทยศาสตร์ได้ใช้ฐานด้านคลินิก การรักษาพยาบาล ตลอดจนบุคลากร เช่น พยาบาล เจ้าหน้าที่ คนงานของทางฝ่ายกาชาด ส่วนโรงพยาบาลก็ได้ประโยชน์จากการมีพื้นฐานความรู้วิชาการที่แข็งแกร่ง ช่วยพัฒนาการดูแลรักษาผู้ป่วย ตลอดจนบุคลากรแพทย์ ซึ่งส่วนมากสังกัดคณะแพทยศาสตร์ ตำแหน่งคณบดีและผู้อำนวยการจึงเป็นภาระงานที่หนักและมีความสำคัญยิ่ง

ขอบันทึกในปูมนี้อีกด้วยว่า ตั้งแต่ก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมานั้น รศ.นพ. ยาใจ ณ สงขลา เป็นแพทย์ที่สำเร็จจากจุฬาลงกรณ์คนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งคณบดี รศ.นพ. ยาใจ เป็นแพทย์จุฬารุ่นแรก คณบดีคนต่อมาคือ ศ.นพ. จรัส สุวรรณเวลา จบแพทย์จุฬาเป็นรุ่นที่ 5 รศ.นพ. บรรเทือง รัชตะปิติ รุ่นที่ 7 และ ศ.นพ. ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์ เป็นแพทย์จุฬา รุ่นที่ 13

เรื่อง : สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ

ภาพ : สมรัตน์ จารุลักษณะนันท์

หมายเหตุ

จุฬาลงกรณ์เวชสารยินดีต้อนรับบทความเพื่อตีพิมพ์ในคอลัมน์พิเศษ “ปูมแพทย์จุฬา 50 ปี” ซึ่งจะมีอยู่ตลอดระยะเวลาในวารสารจุฬาลงกรณ์เวชสาร ประจำปี 2539 และ 2540 โดยจะขอถือเป็นโอกาสอันดีในกิจกรรมร่วมเฉลิมฉลอง 50 ปี แห่งการก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนึ่งขอเท็จจริงในบทความหากท่านผู้อ่านท่านใดเห็นว่าคลาดเคลื่อน ขอความกรุณาแจ้งมายังบรรณาธิการ เพื่อจะได้ตรวจสอบและเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไปในอนาคต